

Centra osídlení Moravskoslezského kraje – kategorie nižších center

Obecně

Za centra jsou považována sídla, která jsou charakteristická koncentrací střediskových funkcí, mezi něž patří funkce obytná, pracovní a obslužná. Moravskoslezský kraj je specifický vysokou koncentrací center vyšší a střední kategorie v metropolitní oblasti. Jedná se o poměrně velká průmyslová města koncentrovaná převážně ve východní části kraje v poměrně malých vzájemných vzdálenostech. Všechna tato města od přelomu století ztrácejí obyvatelstvo, zatímco obce v jejich bezprostředním okolí nebo v dobré dopravní dostupnosti rostou. Tato sídla však plní převážně pouze funkci obytnou, chybí zde zpravidla občanská vybavenost nad rámec základní vybavenosti, ale díky komfortní dostupnosti vyšších center jejich obyvatelé tento deficit nepocítají. Totéž se týká pracovních příležitostí. Některé z těchto obcí v metropolitní oblasti dokonce sousedí s více než jedním vyšším centrem, ale přes svou značnou velikost a status města charakter města nemají (Šenov, cca 6,5 tis. obyvatel, sousedící s Ostravou a Havířovem). Uvedené obce nebyly z výše uvedených důvodů mezi centra zařazeny.

Pro vymezení byla použita data ČSÚ, Územně analytické podklady Moravskoslezského kraje a závěry *Územní studie sídelní struktury Moravskoslezského kraje* (aktualizace 2014). Údaje o občanské vybavenosti byly aktualizovány na základě webových stránek obcí. Až na odůvodněné výjimky (Klimkovic, Štramberk, Město Albrechtice – viz dále) byla vymezena pouze sídla nesousedící s centry vyšší a střední kategorie.

E – nižší centra významná

Nižší centra významná splňující podmínku velikosti 10 000 obyvatel jsou v kraji tři – Frenštát pod Radhoštěm, Hlučín a Frýdlant nad Ostravicí (těsně pod 10 tis., ale setrvale rostoucí). Jedná se o obce s rozšířenou působností, které už z tohoto titulu centry jsou. Podmínku růstu v posledních 20 letech v Moravskoslezském kraji splňuje mezi obcemi s rozšířenou působností pouze Frýdlant nad Ostravicí, ostatní města se vylidňují ve prospěch sousedních obcí, proto toto kritérium nebylo při vymezování center zohledněno.

F – nižší centra ostatní

Do této kategorie (velikost sídla nad 5 000 obyvatel resp. nad 3 000 obyvatel v řídké osídleném území) byly zařazeny všechny zbývající obce s rozšířenou působností, které nespádají do vyšších kategorií – Bílovec, Jablunkov, Kravaře, Odry, Rýmařov a Vítkov. Přestože jejich pozice ve struktuře osídlení je výrazně slabší než pozice měst s bývalým okresním úřadem, střediskovou funkci ve struktuře osídlení plní. S výjimkou města Kravaře mají tato města koeficient funkční velikosti¹ větší než 5, jsou to tedy města s koncentrací obslužných funkcí. Jedná se o města mimo užší jádro aglomerace nebo zcela mimo aglomeraci.

Dále byly v této kategorii vymezeny obce s pověřeným úřadem s koeficientem funkční velikosti větším než 5 – Příbor, Studénka a Vrbno pod Pradědem. Příbor byl sice zařazen v textu materiálu *Centra osídlení České republiky* mezi střední sídla významná jako dvojměstí Kopřivnice-Příbor, ale v grafickém zobrazení je pouze Kopřivnice. Proto byl Příbor vymezen i jako samostatné centrum v této kategorii („pro jistotu“).

Město Fulnek je také obcí s pověřeným úřadem. Nedosahuje sice koeficientu funkční velikosti nad hodnotu 5, ale má vybavenost nadmístní úrovně a obsluhuje poměrně velké území s malými sídly, z nichž některá patří do jeho správního území, přestože leží v poměrně odlehle poloze. Navíc se jedná o město se značným kulturním významem a s dochovanou urbanistickou strukturou historického města.

¹ Koeficient funkční velikosti (KFV) vyjadřuje koncentraci primárních střediskových funkcí, mezi které patří funkce obytná, pracovní a obslužná. Pro střediska na nižší úrovni byla v Územní studii sídelní struktury Moravskoslezského kraje stanovena dle Hamplevy metodiky kritická hodnota KFV=5,0.

Velikostní limit a podmínku obslužnosti širšího území splňuje také historické město Hradec nad Moravicí s významným turistickým potenciálem (hojně navštěvovaný zámek je národní kulturní památkou). Dále je jako centrum vymezena pětitisícová rostoucí obec Bystřice na Třinecku, která, disponuje nadstandardní infrastrukturou, pracovními příležitostmi a bohatou spolkovou činností.

G – malá centra

Do kategorie malých center (velikost sídla nad 2 000 obyvatel) byly zařazeny dvě města s pověřeným úřadem – Horní Benešov a Město Albrechtice. Obě města leží mimo metropolitní oblast. Horní Benešov leží na silnici I/11 mezi Bruntálem a Opavou a je lokálním centrem této oblasti s nadmístní vybaveností. Město Albrechtice je spádovým centrem pro nejsevernější, řídko osídlenou část kraje. Územně sousedí sice s Krnovem, ale z Osoblažska nebo Holčovicka je do Krnova již poměrně daleko (spojení VHD nad 40 minut s přestupem).

Dále jsou v této kategorie začleněna další zhruba čtyřtisícová města Brušperk, Dolní Benešov, Klimkovice a Štramberk a obec Bolatice. Brušperk je mírně rostoucí město s dobrou občanskou vybaveností (stavební úřad, ZŠ, MŠ, ZUŠ, zdravotní středisko, bazén), Dolní Benešov je historické město s významnou spádovostí, zvláště díky nadstandardní vybavenosti v oblasti školství a zdravotnictví (mj. 3 stomatologické ordinace). Klimkovice byly mezi centra zařazeny zejména kvůli významné nadmístní funkci – přítomnosti státních lázní, a to přesto, že sousedí s Ostravou. Obdobně bylo zařazeno i město Štramberk (městská památková rezervace) jako významné centrum cestovního ruchu, přestože sousedí s Kopřivnicí jako centrem středního významu. Budišov nad Budišovkou je rovněž historické město (městská památková zóna), ležící v poměrně řídko osídleném území při hranici kraje s vojenským újezdem Libavá. Město s nadmístní vybaveností si zachovalo urbanistické kvality pro plnění obslužné funkce pro okolní obce. Bolatice jsou rostoucí čtyřtisícová obec dobře vybavená službami s významným zaměstnavatelem. Jejím spádovým územím je severní část Hlučínska.

Zpracovala: Ing. arch. Dagmar Saktorová, říjen 2022